

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku L. J.
przy uczestnictwie L. B., [...] i M. J. nieznanego z miejsca pobytu,
reprezentowanego przez uczestnika J. G.
o zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 listopada 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 25 kwietnia 2017 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) nie obciąża wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3) przyznaje adw. Ł. P. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w K. kwotę 900 (dziewięćset) zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług z tytułu nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2017 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację wnioskodawcy – L. J. od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 22 sierpnia 2016 r., oddalającego jego wniosek o stwierdzenie zasiedzenia prawa własności nieruchomości składającej się z działki ewidencyjnej nr [...] obręb [...] P., dla której prowadzony był wykaz hipoteczny Lwh [...] P..

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, wnioskodawca wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Jego zdaniem, w sprawie występują istotne zagadnienie prawne, wyrażające się w pytaniach:

1. czy w sytuacji nabycia współwłasności nieruchomości z mocy prawa w drodze dziedziczenia przez kilka osób i objęcia w posiadanie (całości) nieruchomości wyłącznie przez jedną z tych osób, oraz braku zainteresowania nieruchomością przez pozostałych współwłaścicieli przez okres prowadzący do zasiedzenia, dla ustalenia samoistnego posiadania prowadzącego do zasiedzenia przez współwłaściciela, który objął całość nieruchomości w posiadanie udziałów pozostałych współwłaścicieli, konieczne jest ujawnienie wobec pozostałych współwłaścicieli przez współwłaściciela zasiadającego posiadania całości nieruchomości (tj. ponad swój udział), tj., czy współwłaścicielom nie interesującym się losem prawnym nieruchomości przysługuje szersza ochrona prawna z tytułu samej współwłasności niż osobie trzeciej (nie współwłaścicielowi) w sytuacji, w której nie dochodzi do zmiany zakresu posiadania, albowiem pierwotne objęcie w posiadanie dotyczy całej nieruchomości;

2. czy zasiadający posiadacz, który nabył udział w nieruchomości w drodze dziedziczenia, który w związku z brakiem przeprowadzenia postępowania spadkowego po byłym właścicielu nie ma świadomości współwłasności nieruchomości z innymi osobami, zwłaszcza wobec braku zainteresowania pozostałych współwłaścicieli nieruchomością, posiadający całą nieruchomość, powinien być uznany za posiadacza wyłącznie w ramach swojego udziału (art. 206

k.c.) czy za posiadacza całości rzeczy jedno-właścicielskiego (art. 336 w związku z art. 140 k.c.), a zatem czy dla samoistności posiadania całości rzeczy (ponad udział) prowadzącego do zasiedzenia udziałów pozostałych współwłaścicieli w takiej sytuacji konieczne jest szczególne uzewnętrznienie tego zamiaru wobec współwłaścicieli.

O oczywistej zasadności skargi ma natomiast - zdaniem skarżącego - świadczyć to, że Sądy obu instancji uznały, iż jego posiadanie nie było posiadaniem samoistnym prowadzącym do zasiedzenia udziału pozostałych współwłaścicieli, było posiadaniem w złej wierze i doszło do jego przerwania, zatem nie upłynął termin zasiedzenia w złej wierze, że posiadacz powinien ujawnić wobec współwłaścicieli fakt posiadania całości rzeczy poprzez np. jej ogrodzenie, założenie księgi wieczystej, uregulowanie stanu ewidencyjnego (bez wskazania w jaki sposób), płacenie podatków, wskazując to jako typowe objawy posiadania samoistnego ponad swój udział, ale nie odnosząc się do konkretnej nieruchomości objętej postępowaniem, i w jaki sposób to działanie byłoby racjonalne, biorąc pod uwagę charakter nieruchomości, oraz jak w świetle okoliczności faktycznych sprawy miałyby wpłynąć na wiedzę pozostałych współwłaścicieli o posiadaniu samoistnym, tym bardziej że również poprzednia właścicielka nie ogrodziła nieruchomości i korzystała z niej w taki sam sposób, co wnioskodawca. Zdaniem skarżącego, ustalenia te w sposób oczywisty pozostają w rozbieżności z przepisami określającymi posiadanie samoistne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga

kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Zagadnienia sformułowane przez wnioskodawcę nie czynią zadość wskazanym wymaganiom. Przede wszystkim pomijają, że podstawową przyczyną oddalenia apelacji wnioskodawcy było stwierdzenie przez Sąd Okręgowy, iż nie ma mowy o samoistnym posiadaniu przezeń działki przez okres 30 lat od 1976 r. z tego względu, że na początku lat 90-tych ubiegłego wieku tak dalece przestał się nią interesować, iż w ogóle zapomniał, gdzie się znajdowała. Nie jest też ściśle leżące u ich podstaw stwierdzenie, że stosownie do poczynionych w sprawie ustaleń ze spornej nieruchomości korzystał po śmierci matki wyłącznie wnioskodawca. Sąd pierwszej instancji ustalił, i nie było to kwestionowane, że po śmierci B. J.

jeszcze przez 3 lata nieruchomością zajmował się brat wnioskodawcy X. J., upoważniony przez nią za życia do wykaszania siana z parceli (ustalony w sprawie brak zainteresowania nieruchomością dotyczył uczestników). Późniejsze władanie wnioskodawcy (wykaszanie trawy, zbieranie wikliny) nie różniło się istotnie od władania zmarłego w 1980 r. brata. Nikt ze współspadkobierców (w tym mieszkające najbliżej dzieci X. J.) ani z sąsiadów nie wiedział o tym, że wnioskodawca posiada przedmiotową nieruchomość.

Ponadto, stosownie do utrwalonego orzecznictwa nie budzi wątpliwości, że w sprawie o zasiedzenie udziału we współwłasności dążący do zasiedzenia współwłaściciel musi wykazać, iż rozszerzył zakres swego samoistnego posiadania ponad realizację uprawnienia wynikającego z art. 206 k.c. oraz że w dostatecznie wyraźny sposób uzewnętrznił tę zmianę w stosunku do współwłaściciela, do którego udział ten należał (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 184/10, OSNC-ZD 2012, nr 2, poz. 24, z dnia 30 października 2013 r., V CSK 488/12, nie publ., z dnia 26 czerwca 2013 r., II CSK 581/12, nie publ., z dnia 8 maja 2014 r., V CSK 324/13, nie publ., z dnia 4 lipca 2014 r., II CSK 622/13, nie publ., z dnia 5 listopada 2014 r., III CSK 280/13, nie publ., z dnia 12 lutego 2015 r., IV CSK 251/14, nie publ., z dnia 10 lutego 2016 r., I CSK 55/15, nie publ., z dnia 25 listopada 2015 r., IV CSK 87/15, nie publ., z dnia 15 maja 2018 r., II CSK 6/18, nie publ. i z dnia 19 października 2018 r., I CSK 355/18, nie publ.). Niezbędne jest zamanifestowanie na zewnątrz woli odsunięcia pozostałych współwłaścicieli od współposiadania i współkorzystania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2014 r., V CSK 324/13). Istnieje także zgoda co do tego, że o samoistnym posiadaniu współwłaściciela nie przesądza samodzielne wykonywanie uprawnień właścicielskich, pobieranie pożytków czy też ponoszenie ciężarów związanych z utrzymaniem nieruchomości. Również fakt niewykonywania współposiadania przez innych współwłaścicieli nie świadczy automatycznie o samoistości posiadania współwłaściciela wykonującego władztwo, bowiem jest to uprawnienie współwłaścicieli, a nie obowiązek (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2013 r., V CSK 488/12, z dnia 26 czerwca 2013 r., II CSK 581/12, z dnia 8 maja 2014 r., V CSK 324/13, z dnia

5 listopada 2014 r., III CSK 280/13, z dnia 30 stycznia 2015 r., III CSK 179/14, nie publ., z dnia 12 lutego 2015 r., IV CSK 251/14, z dnia 10 lutego 2016 r., I CSK 55/15 i z dnia 25 listopada 2015 r., IV CSK 87/15 i z dnia 15 maja 2018 r., II CSK 6/18). Najczęściej przyjmuje się, że o w wykroczeniu poza uprawnienia współwłaścicielskie świadczy dopiero samodzielne podjęcie przez posiadającego współwłaściciela decyzji o znaczących zmianach w przedmiocie współwłasności (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2010 r., III CSK 300/09, nie publ., z dnia 30 stycznia 2015 r., III CSK 179/14, z dnia 10 lutego 2016 r., I CSK 55/15).

Skarżący nie wykazał też, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a więc, iż zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., i z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ.).

W świetle przytoczonego orzecznictwa nie można uznać za oczywiście błędne stanowiska Sądu Okręgowego co do wymagań dotyczących wyłącznego posiadania w przypadku zasiadającego współwłaściciela. Podobnie zapatrywania co do złej wiary posiadacza - zważywszy, że dobra wiara musiałaby zakładać usprawiedliwione przekonanie, iż wnioskodawca jest jedynym spadkobiercą - oraz przerwy w posiadaniu, za którą przemawia wieloletnia utrata zainteresowania nieruchomością przez wnioskodawcę, prowadząca do zapomnienia o jej lokalizacji.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Z uwagi na trudną sytuację materialną i życiową wnioskodawcy, o kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 2, 4 ust. 1 i 3, § 11 pkt 1

i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

jw